

7.9.2016

Dnro 414/D.a.2/2016

Ympäristöministeriö
Luontoympäristöosasto/Luonnon monimuotoisuus
PL 35
00023 Valtioneuvos
kirjaamo@ym.fi

Asia: Saamelaiskäräjien lausunto luonnoksesta uhanalaisten lajien suojelun toimintaohjelmaksi
Viite: Ympäristöministeriön lausuntopyyntö YM018:00/2014

1. Saamelaiskäräjien osallistaminen ja toimenpide-esitysten vaikutusten arviointi

Lausuntopyynnön mukaan luonnos uhanalaisten lajien suojelun toimintaohjelmaksi (jäljempänä *luonnos*) toteuttaa valtioneuvoston periaatepäätöksen päämäärää parantaa luonnon monimuotoisuuden tilaa. Tilaa parannetaan turvaamalla ekosysteemit, lajit ja perinnöllinen monimuotoisuus. Tavoitteena on muun muassa, että vuoteen 2020 mennessä uhanalaisten lajien häviäminen Suomesta on estetty, uhanalaisimpien lajien suojelun tasoa on parannettu ja uhanalaistumiskehitys on pysäytetty.

Valtioneuvoston periaatepäätöksessä (s. 13) todetaan niin ikään, että “[v]altioneuvosto tehostaa eliölajien suojelua laatimalla ja toteuttamalla lajiensuojelun toimintaohjelma yhteistyössä **asiaan liittyvien toimijoiden kesken.**” Lausuntopyynnön mukaan luonnos toimintaohjelmaksi on valmisteltu “laajapohjaisessa” työryhmässä, johon ovat kuuluneet luonnonsuojelutoimijoiden lisäksi mm. Metsäteollisuus ry:n sekä Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto MTK ry:n edustajat. Saamelaiskäräjiltä ei kuitenkaan kutsuttu edustajaa työryhmään, vaikka valtioneuvoston periaatepäätös edellyttää, että toimintaohjelma laaditaan yhteistyössä asiaan liittyvien toimijoiden kesken.

Luonnoksessa esitetään tunturiluonnon uhanalaisten lajien tilan parantamiseksi toimenpiteitä, jotka vaikuttavat suoraan saamelaisporonhoitoon; Suomessa hoidettavista poroista reilusti yli puolet (52,5 %) hoidetaan saamelaisten kotiseutualueen paliskunnissa, joissa saamelaiset omistavat 85% poroista. Ottaen huomioon toimenpiteiden kohdistuminen saamelaisten kulttuuri-itsehallintoalueelle sekä niiden vaikutus saamelaisten oikeuteen harjoittaa perinteistä elinkeinoa poronhoitoa, on Saamelaiskäräjien kuulemista asiantuntijana pidettävä riittämättömänä saamelaisten osallistamiseksi itseään koskevien asioiden valmisteluun. YK:n alkuperäiskansajulistuksen 26 artiklan 2 kohdan mukaan alkuperäiskansoilla on oikeus omistaa, käyttää, kehittää ja hallita niitä maita, alueita ja luonnonvaroja, jotka ovat niiden hallussa perinteisen omistuksen tai muun perinteisen hallussapidon tai käytön perusteella tai jotka ne ovat muutoin hankkineet. Suomi on alkuperäiskansojen maailmankonferenssin loppuasiakirjan hyväksyessään sitoutunut alkuperäiskansajulistuksen tavoitteisiin ja tunnustanut julistukseen liittyvät sitoumukset. Saamelaiskäräjät haluaa lisäksi muistuttaa, että saamelaisilla alkuperäiskansana on saamelaisten kotiseutualueella omaa kieltään ja kulttuuriaan koskeva itsehallinto, johon kuuluvia tehtäviä hoitaa saamelaiskäräjät. Saamelaiskäräjälain 5.2 §:n mukaan tehtäviinsä kuuluvissa asioissa saamelaiskäräjät käyttää lisäksi päätösvaltaa siten kuin tässä laissa tai muualla laissa säädetään. Edelleen lain 9.1 §:n mukaan viranomaisten on neuvoteltava saamelaiskäräjien kanssa kaikista laajakantoisista ja merkittävistä toimenpiteistä, jotka voivat välittömästi ja erityisellä tavalla vaikuttaa saamelaisten asemaan alkuperäiskansana.

Luonnoksen toimenpide-esitykset poronhoidon rajoittamiseksi ovat luonteeltaan laajakantoisia ja merkittäviä toimenpiteitä, joiden vaikutukset saamelaisten alkuperäiskansaoikeuksille tulee asianmukaisesti arvioida ennen toimenpiteiden toimeenpanoa. Luonnos ei sisällä em. arviota ja sitä tulee siltä osin täydentää. Arviossa tulee kiinnittää lisäksi huomiota toimenpiteiden mahdollisiin vaikutuksiin perustuslain 15 §:n mukaiseen omaisuudensuojaan, sillä porot ovat yksityisomistuksessa ja siten porolukuihin kohdistuvat leikkaukset kohdistuvat yksittäisiin poronhoitajiin.

2. Saamelainen poronhoito, ”ylilaidunnus” ja poronhoitoa koskevat toimenpide-ehdotukset

Saamelaiskäräjät pitää valtioneuvoston periaatepäätöksen tavoitetta estää uhanalaisten lajien häviäminen Suomesta, parantaa uhanalaisimpien lajien suojelun tasoa ja pysäyttää uhanalaistumiskehitys vuoteen 2020 mennessä erittäin tärkeänä. Tavoite, toteutettuna oikeasuuntaisilla toimenpiteillä, tukee myös biodiversiteetisopimuksen 8(j) ja 10(c) artiklojen velvoitteiden toteutumista.

Valtioneuvoston periaatepäätöksessä (s. 9-10) todetaan, että “[t]unturialueen luontotyyppien ja lajiston seuranta on kiireellinen tehtävä ottaen huomioon ennakoitu ilmastonmuutoksen nopeus pohjoisilla alueilla. Sama koskee myös metsäraja-alueiden ja porolaidunten tuottokyvyn kehitystä. Näitä kuvaavien mittareiden kehittäminen on kiireellinen tehtävä.” Luonnoksessa ei kuitenkaan ole esitetty em. mittareiden kehittämistä osana uhanalaisten lajien suojelutoimenpiteitä. Valtioneuvoston periaatepäätöksessä (s. 9) edelleen todetaan, että ”[p]orolaidunnukseen voidaan vaikuttaa poronhoidon tukijärjestelmällä ja kilpailevia maankäyttömuotoja sopeuttamalla.” Luonnoksessa ei kuitenkaan ole esitetty toimenpiteitä poronhoidon tukijärjestelmään liittyen tai kilpailevien maankäyttömuotojen sopeuttamiseksi. Sen sijaan toimenpiteiksi on esitetty porojen lisäruokinnan rajoittaminen lajistollisesti arvokkaimmilla kohteilla (s. 4, 76); mahdollisesti liian voimakkaan laidunnuksen ohjaaminen pois herkimmiltä kohteilta (s. 4, 76); tutkimuksen suuntaaminen ja osin lisääminen porolaidunnuksen ja ilmastonmuutoksen vaikutusten selvittämiseksi (s. 76); tarvittaessa porojen laidunnuspaineen rajoittaminen (s. 76); porojen lisäruokinnan suorien ja välillisten haitallisten vaikutusten välttäminen ja vaikutusten huomionkiinnittäminen suojelualueiden hoito- ja käyttösuunnittelun yhteydessä (s. 76); laidunkierron lisääminen (s. 76), sen varmistaminen, ettei lajistollisesti arvokkaimpien kohteiden lajisto vaarannu liiallisen porolaidunnuksen vuoksi (s. 77); sekä tarvittaessa poronhoitolain muuttaminen ja porojen lukumäärien tarkistaminen (s. 88).

Saamelainen perinteinen luonnonlaitumiin perustuva poronhoito ylläpitää saamelaisten luonnon monimuotoisuuteen liittyvää perinteistä tietoa (ks. ensimmäisen kansallisen artikla 8(j) -työryhmän perinteisen tiedon määritelmä) ja nauttii perustuslain 17.3 §:n sekä useiden kansainvälisten sopimusten suojaa. Luonnoksessa uhanalaisten lajien suojelun toimintaohjelmaksi poronhoitoa pidetään kuitenkin tunturiluonnon yhtenä suurimmista uhkatekijöistä ja todetaan porojen ”ylilaidunnuksen” olevan tunturilajien uhanalaistumisen yksi merkittävimmistä syistä, jonka vaikutusten ehkäisemiseksi esitetään varsin radikaalejakin toimenpidemahdollisuuksia. Jotta luonnoksen toimenpiteet kohdennettaisiin oikein ja siten, että niillä kyettäisiin mahdollisimman tehokkaasti pysäyttämään uhanalaisten lajien uhanalaistumiskehitys, on luonnoksen perustuttava myös neutraaliin, kattavaan ja ajantasaiseen tietoon. Siitä syystä Saamelaiskäräjät haluaa kiinnittää huomiota ns. ”ylilaidunnuksen” määritelmään ja taustalla oleviin syihin, sekä tarpeeseen rajoittaa muuta maankäyttöä saamelaisten kotiseutualueella perinteiseen saamelaiseen poronhoitoon kuuluvan laidunkiertojärjestelmän onnistumiseksi ja saamelaiskulttuurin jatkuvuuden turvaamiseksi.

2.1 Saamelainen poronhoito

Saamelainen poronhoito edellyttää holistista ymmärrystä ja tietoa luonnosta, laitumien kunnosta, ja eri tekijöiden vaikutuksista niiden kuntoon. Sukupolvien aikana kertynyt tietotaito luonnon kestävästä hyödyntämisestä on saamelaisen poronhoidon perusta ja kannattavuuden ja jatkuvuuden tae. Saamelaista poronhoitoa ei kuitenkaan ohjata em. saamelaiskulttuurin mukaisista lähtökohdista, vaan poronhoito nähdään karjatalouden kaltaisena **porotaloutena**, jota ohjataan EU:n maatalouspoliittisista lähtökohdista käsin: Kuten karjataloudessa, myös porotaloudessa tukipolitiikka edellyttää poronhoitajia omistamaan yhä suurempia ja suurempia poromääriä riittävän toimeentulon turvaamiseksi. Esimerkiksi porotalouden ja luontaiselinkeinojen rahoituslain mukaisten tukien saaminen edellyttää, että poronhoitaja omistaa vähintään 80 eloporoa täyttääkseen tuen saamisen ehdot. Maatalouspolitiikan vaikutus näkyy myös mm. aloitustuen saamisen edellytyksessä omistaa porotaloustila tuen saamiseksi, vaikka poronhoito itsessään ei edellytä vakinaisen asuinpaikan omistamista. Myöskään poronhoitolaki ei tunnista saamelaista poronhoitoa tai poronhoidon merkitystä saamelaisten kulttuurille ja kielelle.

Poronhoidon kulttuurisen ulottuvuuden sivuuttamisella on suuri merkitys myös ympäristön tilaan, sillä poronhoito joutuu jatkuvasti väistymään kilpailevien maankäyttömuotojen tieltä perustuslain 17.3 §:n, metsähallituslain 6.2 §:n, kaivoslain 50 §:n tai poronhoitolain 2.2 §:n sekä useiden kansainvälisten sopimusten velvoitteista huolimatta ja toimimaan yhä pienemmällä ja pirstoutuneemmalla alueella (ks. esim. Kumpula et al. 2009, kuva 12 ja 18) ja laidunkiertojärjestelmän ylläpitäminen on vaikeutunut merkittävästi. Poronhoito nähdään elinkeinona muiden elinkeinojen joukossa, eikä osana perustuslailla suojattua saamelaiskulttuuria, eikä sen harjoittamisedellytyksiä siten turvata riittävällä tavalla maankäytössä saamelaiskulttuurin turvaamisvelvoitteiden mukaisesti. Laidunkierron onnistumisella vastaavasti on merkittävä vaikutus laidunten kantokykyyn. Saamelaiskäräjät on toistuvasti esittänyt paimennustuen lisäämistä tukimuotoihin laidunkierron tehostamiseksi, mutta esitystä ei toistaiseksi ole toteutettu.

Kuten nyt lausuttavana olevassa luonnoksessa, myös useissa muissa luonnonsuojeluun liittyvissä strategioissa, ohjelmissa ja asiakirjoissa poronhoidon vaikutuksia luontoon käsiteltäessä nostetaan esiin ns. “ylilaidunnuksen” ongelma. “Ylilaidunnus” on ensisijaisesti biologisen tutkimuksen esiin nostama ongelma, joka liittyy olennaisesti kasvillisuudessa, erityisesti jäkäläbiomassassa ja -peittävyudessa, havaittuihin muutoksiin. Erityisesti jäkäläbiomassan ja peittävyuden katsotaan esittävän objektiivisesti ja luotettavasti laidunten kunnossa tapahtuneet muutokset ja kuvaavan laidunten kuntoa. Jäkäläpeittävyyyteen keskittyminen onkin saanut paljon kritiikkiä (mm. Laakso 2002, Raitio 2000) ja muun muassa poronhoitajat ovat huomauttaneet, ettei kasvillisuustutkijoilla ole käytännön kokemusta ja tietoa laidunten kunnosta.

“Ylilaidunnuksen” yhteydessä harvemmin, kuten ei tässäkään luonnoksessa, käsitellä tai problematisoida laajemmin “ylilaidunnuksen” määritelmää tai syntytaustoja. Myöskään laidunnuksen kestävä tasoa ja laidunten kuntoa koskevissa tutkimuksissa ei oteta huomioon saamelaisten perinteistä tietoa tai poronhoitajien näkemyksiä laidunten kunnosta. Esimerkiksi Kanadassa perinteinen tieto on otettu osaksi ympäristövaikutusten arviointia ja luonnonvarojen käytön suunnittelua (ks. myös Usher 2000) ja muun muassa Nunavutissa inuiiteilla on pysyvä rooli ympäristöhallinnossa. Perinteisen tiedon haltijoilla saattaa olla yksityiskohtaisempaa tietoa luonnon tilasta kuin tutkijoilla, minkä vuoksi perinteisen tiedon huomioon ottaminen on erityisen tärkeää uhanalaisten lajien seurannassa. Myös biodiversiteettistrategiassa edellytetään luonnonvaroja koskevan päätöksenteon perustumista parhaaseen käytettävissä olevaan tietoon; saamelaisten perinteinen tieto on kertynyt sukupolvien ajan ja käytänteet muovautuneet siten, että ne mahdollistavat luonnonvarojen kestävä käytön.

Poronhoitajien näkemyksen mukaan “hyvä” laidun on sellainen, jossa porot saavat riittävästi ravintoa ja saavat laiduntaa rauhassa. Kasvillisuutta kriittisempänä tekijänä poronhoitajat pitävätkin porojen pääsyä laitumille, mikä on vaikeutunut viime vuosikymmeninä merkittävästi muun maankäytön vuoksi. (Ks. myös Kittinen et al. 2006.) Erityisesti rakennettu ympäristö, metsätalous, kullanhoidon, matkailu sekä muut maankäyttömuodot estävät porojen pääsyn perinteisille laidunalueilleen, mikä tulee tuoda esiin myös tässä luonnoksessa. Muun maankäytön lisääntyneenä räjähdyksmäisesti saamelaidunalueella sekä petovahinkojen lisääntyminen ovat poistaneet myös porojen laidunrauhan monilla alueilla, eivätkä porot pääse rauhassa hyödyntämään eri laidunalueita eri aikoina.

Vaikka saamelaisen kulttuurin suoja on lainsäädännössä vahva ja perusteet muun maankäytön rajoittamiseksi poronhoidolle välttämättömien riittävien ja yhtenäisten laidunalueiden turvaamiseksi ovat olemassa, toimenpiteet luonnon monimuotoisuuden turvaamiseksi kohdistuvat aina ensisijaisesti poronhoitoon. Tässäkin luonnoksessa porolaidunnusta pidetään tunturiluonnon yhtenä merkittävimmistä uhanalaistumisen syistä ja sen vaikutus, esimerkiksi verrattuna metsätalouteen ja muihin maankäyttömuotoihin, on nykytiedon valossa ylikorostunut. Luonnoksessa (s. 74-75) todetaan muun muassa, että “[t]unturipaljakoiden liiallinen kuluminen porojen ylilaidunnuksen ja matkailun vuoksi on myös hyvin merkittävä lajien uhanalaisuuden syy.” Sen sijaan kaivostoimintaa, tulvasuojelua, turvetuotantoa, tuulivoiman rakentamista, matkailuun liittyvää rakentamista sekä muita tunturipaljakkoille kohdistuvia aktiviteetteja kutsutaan luonnoksessa “Lapin suurimmiksi **maankäytön paineiksi**”, vaikka ne, mm. metsätalouden ohella, ovat keskeisiä syitä luonnon monimuotoisuuden vähenemiseen saamelaidunalueella ja ovat uhka myös uhanalaisten lajien säilymiselle. Em. “maankäytön paineet” ovat myös johtaneet perinteiseen saamelaiseen poronhoitoon kuuluvan laidunkiertäjärjestelmän ylläpitämisen merkittävään vaikeutumiseen muun maankäytön kavennettua ja pirstottua laitumia, mikä tulee tuoda selkeästi esille myös luonnoksessa. Luonnos nyky muodossaan antaa väärin kuvan poronhoidon vaikutuksista uhanalaisiin lajeihin, sillä muiden maankäyttömuotojen merkitys laidunkiertämiselle ja perinteisten laidunalueiden käytettävyydelle on sivuutettu täysin.

Myöskään ilmastonmuutoksen merkitystä tunturiluonnon uhanalaistumiskehitykselle ei ole riittävässä laajuudessa tuotu esiin luonnoksessa, vaikka se on kiistatta tunturilajien uhanalaistumisen merkittävin uhkatekijä. Tutkimustulosten mukaan poro estää laidunnuksellaan tulokaslajien tuloa ja erityisesti kasvillisuuden pajuhoitumista ja varvukoitumista. Ilmatieteen laitoksen tutkimuksen mukaan porojen intensiivinen laidunnus hidastaa lumen sulamista keväisin hidastaen samalla ilmaston lämpiämistä. Poronhoidon turvaaminen on tärkeää ilmastonmuutokseen sopeutumisessa, sillä mikäli poronhoito katoaa, myös ilmastonmuutoksen vaikutukset lisääntyvät.

2.2 Luonnoksen toimenpiteiden oikeasuhtaisuus ja tarpeelliset toimenpiteet

Samalla kun porojen “ylilaidunnusta” pidetään tunturiluonnon yhtenä merkittävimmistä uhkatekijöistä ja tuodaan esille tarve jopa muuttaa poronhoitolakia ja leikata poromääriä, vastaavasti ei kuitenkaan esitetä toimenpiteitä muun maankäytön ohjaamisesta pois herkimmiltä kohteilta, vaikka muun maankäytön tiedetään pirstovan ja kaventavan laidunten määrää ja siten lisäävän laidunnuspainetta, sekä tuhoavan ja kuluttavan luontoa. Esimerkiksi kasvavat matkailijamäärät ja lisääntyvä matkailuun liittyvä maastoliikenne ovat yksi tunturiluonnon monimuotoisuuteen eniten vaikuttavista maankäyttömuodoista, jonka toimintamahdollisuuksia lisätään jatkuvasti mm. Metsähallituksen hoito- ja käyttösuunnitelmien kautta. Saamelaiskäräjät katsoo, että myös matkailun rajoittamiseen on kiinnitettävä huomiota luonnoksessa.

Niin ikään metsätalouden vaikutuksia mm. metsälajien uhanalaistumiskehitykseen sekä vesistöjen ja suoluonnon tilaan on vähätelty luonnoksessa. Myöskään metsätalouden välillisiä vaikutuksia tunturiluontoon ei ole tuotu asianmukaisesti esille. Niin ikään toimenpiteet metsätalouden negatiivisten vaikutusten ehkäisemiseksi ovat merkillisen maltillisia, erityisesti porolaidunnukseen kohdistettuihin toimenpiteisiin verrattuna. Samalla, kun luonnoksessa esitetään tarvittaessa jopa poroluvun leikkaamista (jolloin kajottaisiin paitsi perustuslain 17.3 §:n oikeuksiin, myös omaisuudensuojaan) ja poronhoitolain uudistamista porolaidunnuksen vähentämiseksi, metsätalouden haitallisten vaikutusten ehkäisemiseksi “[u]hanalaisten lajien tarpeet **pyritään ottamaan huomioon** sekä valtion että yksityismaiden metsien hoidossa - -”. Näin siltikin, vaikka luonnoksessa todetaan, että “etenkin metsien uudistamis- ja hoitotoimien vaikutukset, puulajisuhteiden muutokset sekä lahopuun ja palaneiden alueiden väheneminen” uhkaavat Suomen metsälajeja.

Ottaen huomioon sen, että valtaosa Suomen lajeista on metsälajeja, metsätalous on ensisijainen uhanalaisuuden syy yli 74 %:lle uhanalaisista ja lähes 67 %:lle silmälläpidettävistä lajeista sekä ettei uhanalaistumiskehitystä ole saatu pysähtymään metsälajien elinympäristön turvaamisesta ja käytön rajoittamisesta huolimatta, on selvää, ettei ”pyrkimys uhanalaisten lajien tarpeiden huomiointamisesta metsien hoidossa” riitä turvaamaan uhanalaisten metsälajien tulevaisuutta. Jotta toimenpiteillä olisi todellisia vaikutuksia metsälajien uhanalaistumiskehitykseen, tulisi metsätaloutta rajoittaa entistä enemmän myös valtion hallinnoimilla talousmetsäalueilla ja erityisesti vanhoissa, ikärakenteeltaan monipuolisissa metsissä, joiden merkitys luonnon monimuotoisuudelle (ja uhanalaisille lajeille) on erittäin suuri: Luonnontilaisessa tai senkaltaisessa rakenteeltaan vaihtelevassa metsässä viihtyy runsas ja monimuotoinen lajisto, kun taas metsätalouden uudistushakkuissa syntyy tasaikäisiä, lajistoltaan yksipuolisempia metsiköitä. Puuston ikä ja koko, sekä puuston peittävyys vaikuttavat tunnetusti lajien monimuotoisuuteen ja siten metsätaloustoimintaan tulisi kiinnittää nykyistä enemmän huomiota myös nyt lausuttavana olevassa luonnoksessa.

Metsätalouden merkitystä myöskään suoluonnon tilaan ja vesistöjen laatuun ei luonnoksessa tuoda riittävästi esille. Luonnoksessa todetaan, että ”[s]uolajien (luku 4.8.2) tärkeimmät uhkatekijät ovat ojitus ja turpeenotto”, mutta metsätalouden merkittävyyttä suolajien uhkatekijänä ei ole tuotu selkeästi esiin, vaikka metsätalous on merkittävin turvemaiden käyttömuoto Suomessa sekä ojituksen syy (pelkästään Lapissa yli 20 % ojista on ojitettu). Metsäojituksilla on ollut myös huomattava vaikutus vesistöjen tilaan, mikä on syytä tuoda selkeämmin esille luonnoksessa. Lapissa ojitukset ovat lisäksi heikentäneet poroille tärkeitä ravintoresursseja ja lisänneet laidunpainetta muualla, mikä tulee niin ikään tuoda esille luonnoksessa. Luonnoksessa todetaan muun muassa, että ”puuntuotannollisesti kannattamattomien ojitusalueiden ennallistamisella voitaisiin merkittävästi edistää lajistonsuojelun tavoitteita pienin kustannuksin”, mutta alueiden rajaaminen puuntuotannollisilla perusteilla ei riitä lajistonsuojelun tavoitteiden saavuttamiseen. Saamelaiskäräjät katsookin, että ojituksen ennallistaminen tulee tehdä luonnonsuojelullista lähtökohdista ja kohdistaa siten, että ennallistamisella saataisiin aikaan maksimaalinen hyöty.

Luonnoksessa ei käsitellä lainkaan kullanhuhdonnan vaikutuksia ympäristölle ja sitä kautta uhanalaisten lajien uhanalaistumiskehitykselle. Saamelaisten kotiseutualueella esimerkiksi kullanhuhdontatoiminnalla on tutkittu olevan suoria ja pitkäaikaisia negatiivia vaikutuksia mm. alueen luontotyypeihin, kasvillisuuteen ja lajistoon, veden laatuun, vesistöjen pohjaeläimistöön sekä kalastoon, erityisesti taimenkantaan. Taimenen esiintymisellä vastaavasti on suuri merkitys uhanalaisen raakun selviytymiselle. Esimerkiksi Lemmenjoen kansallispuistossa sijaitsevan Ravadasjoen sameuden, raudan ja alumiinin pitoisuudet ylittivät kaivospiirien alapuolella vuonna 2009 selvästi talousvettä koskevat suositukset – esimerkiksi elokuussa 2016 kullanhuhdontatoiminnan aiheuttama veden samon-

tuminen Ravadasjoessa oli paljain silmin selvästi havaittavissa. Lisäksi Lemmenjoella kuormitettujen vesialueiden alumiinipitoisuudet olivat erittäin korkeita, ja ylittivät kirjolohelle määritetyn LC50-arvon (pitoisuus, jossa 50 % koe-eläimistä kuolee). Vaikka liukoisen alumiinin osuus kuormasta jääkin epäselväksi, on tutkimuksen mukaan todennäköistä, että korkeat alumiinipitoisuudet yhdessä samentumisen ja sedimentaation kanssa haittaavat kalaston lisääntymistä kuormitetuilla alueilla. Lisäksi kullankaivun on todettu edistävän alkuperäisten lajien korvautumista kulttuurivaikutteisille pihaille ja tienvarsille ominaisilla lajeilla, erityisesti tehokkaasti leviävillä pioneerilajeilla. (Lapin ELY-keskus & Metsähallitus 2009.) **Kullanhuuhdonnan negatiiviset ympäristövaikutukset tulee tuoda esille toimenpideohjelmassa ja vesistöjen laadun parantaminen kullanhuuhdonta-alueilla sekä vesistö-tarkkailun tehostaminen tulee asettaa toimenpiteiksi uhanalaisten lajien uhanalaistumiskehityksen turvaamiseksi.**

3. Lopuksi

Saamelaiskäräjät katsoo, että luonnoksen tarkastelu luontotyyppien uhanalaisuuden syistä on riittämätöntä ja esimerkiksi porolaidunnuksen merkitys tunturiluonnon uhanalaistumisen syynä on nykytiedon valossa ylikorostunut. Luonnoksessa ei myöskään asianmukaisesti tuoda esiin muiden maankäyttömuotojen vaikutusta poronhoidon harjoittamisedellytysten ja siten laidunpaineen kasvamiin, eikä esitetä toimenpiteitä muun maankäytön rajoittamiseksi saamelaiseen perinteiseen poronhoitoon kuuluvan laidunkiertojärjestelmän onnistumiseksi. Luonnos ei myöskään sisällä arviota toimenpide-esitysten vaikutuksista saamelaisten alkuperäiskansaoikeuksiin. Luonnosta tulee näiltä osin täydentää. Lisää resursseja on myös suunnattava ilmastonmuutoksen ja muiden maankäyttömuotojen vaikutusten selvittämiseksi saamelaisten kotiseutualueen luontoon, jotta päätöksenteko perustuu ajantasaiseen, luotettavaan ja kattavaan tietoon eri tekijöiden vaikutuksista mm. uhanalaisten lajien uhanalaistumiskehitykseen.

Inarissa 7.9.2016

Merk.
Tiina Sanila-Aikio
puheenjohtaja

Merk.
Anni-Helena Ruotsala
ympäristösihteeri

Puheenjohtaja päätti lausunnosta 7.9.2016.